

capiendam; et subinde etiam a decisione capta recedere debet, si nempe se errasse, aut circumstantias postea subortas recessum omnino exigere animadvertat. Et notandum quod oppositiones, etiam iniquae, recessum hujusmodi interdum suadere possunt, si nempe propter ipsas ex firmitate majora mala indeclinabiliter secutura essent. Dixi *indeclinabiliter*; aliquando enim bona officia, moderationes, exceptiones etc. efficiunt ut ex una parte Episcopus intentum suum assequi valeat, et ex alia oppositiones desinant, vel ita minuantur, ut jam amplius non sint attendendae. His praenotatis, si Episcopus clare et prudenter perspiciat munus suum exigere ut decisionem capiat, vel in decisione jam capta perseveret, fortis esse debet: secus enim nedum muneri suo deficeret, sed etiam levitatis notam incurreret. Erit itaque fortis contra intercessores vel utcumque ex ignorantia vel malitia aliter suadentes: fortis contra amicos et consanguineos; fortis contra laudes; fortis contra munera oblata; fortis contra proprios affectus quoscumque; fortis contra publica diceria (recolendo quod vulgus uno ore clamavit: *non hunc sed Barabbam*); fortis denique contra persecutiones et minas quaslibet. Dicit S. Lig. (*Hom. Ap. XII. 63*) quod, ut Episcopus bene muneri suo fungatur, sibi conciliare cogitur maledictiones, aversiones et etiam vitae pericula; sed *bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis*. Citat autem verba cujusdem Episcopi qui dicebat, Episcopum in acceptando Episcopatu se praeparare debere ad moriendum aut venenatum aut damnatum.

CAPUT II.

De Episcopo quoad scientiam et studium.

10. *Cur scientia exigitur in Episcopo?* 1.º Quia est primus Dioecesis magister; 2.º Quia casus difficiles saepe saepius (et pene dixerim quotidie) ad illum deferuntur, qui ut plurimum (propter circumstantias quae dilationem non patiuntur) sine mora indigent ut resolvantur; 3.º Quia errores efficiunt ut Episcopus existimationem amittat, et spernatur.

11. *Quaenam scientia exigitur?* Praecipue juris canonici et Sacrae Theologiae tum dogmaticae tum moralis.

12. *Cur exigitur studium?* Quia ex una parte mitra scientiam capiti non infundit: et ex alia 1.º Hodie ut plurimum Episcopi eliguntur ex Regularibus vel Parochis aliisque Sacerdotibus qui Juris Canonici cursum in scholis non fecerunt; 2.º Novae leges novaeque decisiones efficiunt ut studia in juventute peracta non sufficiant; 3.º Casus particulares sunt saepe ita difficiles et intricati, ut speciales consultationes et speciale studium exigant; 4.º Adde epistolas pastorales, adde Homilias etc.

CAPUT III.

De Episcopo quoad prudentiam.

13. *Quandonam Episcopus erit prudens?* Quando, officium suum exercendo, caveat a periculo errandi in casibus particularibus.

14. *Cur prudentia speciali modo exigitur in Episcopo?* Quia ex una parte casus propter circumstantias et consequentias ponderationem exigentes

atque adeo periculo errandi subjecti valde saepius occurrunt Episcopo, quam alia officia (v. g., magistri, concionatoris etc.) exercentibus; et ex alia parte errores Episcopi valde majus praejudicium inferre solent.

15. *Quales sunt casus magis momentosi in quibus magna Episcopi prudentia exigitur?* 1.º Admissio ad sacras ordinationes; 2.º Electio Parochorum, Confessariorum, speciatim Monialium, earumque synodorum, Canonico- rum, Superiorum Seminarii etc.; 3.º Correctiones et punitiones; 4.º Novae leges; 5.º Conflictus cum auctoritatibus civilibus; 6.º Responsa et decisiones quaelibet pro casibus qui malas consequentias habere possint; 7.º Modus se gerendi cum mulieribus. Sed de his singillatim agam infra.

16. *Quales sunt regulae principiores, ut Episcopus in omnibus prudenter se gerat?* Prout gravitas negotii exigit, et possibilitas permittit, cavere debet ne, propter sufficientis considerationis defectum, aut male se determinet (v. g. non bene cognoscendo factum, vel non bene judicando quid agendum respondendumve sit); aut bonas determinationes male exequatur. Deservire autem possunt sequentes regulae magis particulares:

I.º Caveat ab informationibus non accuratis, et a falsis vel exaggeratis relationibus; decepti enim et deceptores innumeri sunt; unde non facile credat; et, si negotium ad duos oppositos pertineat, utrumque prius audiat.

II.º Caveat ne respectus humanus (v. g. propter intercessores), aut aliqua passio propria (v. g. irae, vindictae, odii, antipathiae, amoris, avaritiae, superbiae etc.) iudicii rectitudinem turbet.

III.º Caveat ne ex negligentia, vel ex taedio rem bene considerandi, vel ex indole ad iudicium praecipitandum procliva, juxta primam impressionem et sine necessaria consideratione circumstantiarum et consequentiarum, se determinet.

IV.º In qualibet re consideret an liceat, an deceat, an expediat.

V.º Non se fidat de iudicio proprio (etsi circumspecte procedere studeat) in duobus casibus: 1.º in rebus ad se suosve consanguineos pertinentibus (nemo enim iudex in causa propria), vel si utcumque aliqua passione agitata se animadverterit; 2.º in rebus valde momentosis et difficilibus. Tunc personarum, quae ea in re ad iudicandum idoneae censi debeant, et subinde Capituli. consilium exposcere tenetur.

VI.º Si negotii executionem in toto vel in parte aliis esset commissurus, videat an de eorum peritia et diligentia tutus esse possit.

CAPUT IV.

De Episcopo quoad Missam pro populo celebrandam.

17. *An et quando Missam pro populo celebrare Episcopi teneantur?* Tenentur (sicut Parochi) singulis diebus festis sive de praecepto sive suppressis. Si duas dioeceses unitas (etsi aequae principaliter) habeant, sufficit (ad differentiam Parochorum) si unica Missa dictis diebus celebretur. Haec obligatio ad Abbates jurisdictionem quasi episcopalem in clerum et populum cum territorio separato habentes, non vero ad Episcopos titulares tantum, extenditur. Ita decernitur a SS.mo D. N. Leone XIII. Const. *In suprema*. Hoc

praeceptum autem fundamentaliter est divinum, dicente Apostolo: « Omnis » Pontifex ex hominibus assumptus constituitur in iis quae sunt ad Deum, » ut offerat dona et sacrificia pro peccatis ».

CAPUT V.

De Episcopo quoad praedicationem et generatim quoad officium docendi.

18. *Quo jure Episcopi praedicare tenentur?*

I.^o Jure divino. Enimvero Christus dixit Apostolis (quorum Episcopi sunt successores): « Euntes in mundum universum, praedicate Evangelium ». Et Act. Apost. C. VI. legitur: « Non est aequum nos derelinquere verbum Dei » et ministrare mensis... Nos vero ministerio verbi instantes erimus ». Et » Paulus scripsit Ad Tim. (Ep. II) « Praedica verbum »; 1.^a ad Cor. I: « Non » misit me Christus baptizare, sed evangelizare »; et 1.^a ad Cor. VI: « Vae » mihi si non evangelizavero ».

II.º Jure ecclesiastico. Trid. (XXIV. IV) dicit: « Praedicationis munus, » quod Episcoporum praecipuum est, cupiens S. Synodus exerceri... mandat, » ut in Ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitime impediti fuerint, per eos » quos ad praedicationis officium assument; in aliis autem Ecclesiis per Paro- » chos... saltem omnibus dominicis et solemnibus diebus festis... sacras scriptu- » ras, divinamque legem annuntient ». In Episcopi autem consecratione Eccle- » sia dicit: « Accipe evangelium: vade, praedica populo tibi commissio ».

19. *An obligatio praedicandi sit vere personalis in Episcopis?* Est personalis simul et realis; quatenus Episcopus debet praedicare per se ipsum; et, si esset legitime impeditus, per alios. Patet manifestissime ex citatis verbis Concilii Tridentini. Hinc S. Carolus Borrom. (Concil. Mediol. p. I. de praedic. verbi Dei) dixit: « Quod si levi de causa aut quodam animi lan- » guore impediti, non fecerint, sciant sibi praetermissi necessarii officii Judici » Deo praecipue rationem esse reddendam. Sin autem se interdum vere impe- » ditos noverint, per viros idoneos, ex praescripto ejusdem Concilii, deligen- » dos, hoc munus studiosissime populo praestent ». Idem docuit D. Thomas (III. LXVII. II) inquit: « Officium docendi commisit eis (Episcopis) Chri- » stus, ut ipsi per se illud exerceant, tamquam principalissimum », et Bene- » dictus XIV (De Syn. IX. XVII. 5) subjunxit: « Tunc solum libertas illis » (Episcopis) data est aliorum opera et ministerio uti, cum ipsi, legitimo » detenti impedimento, evangelici verbi panem suis ovibus frangere ne- » queant ». Vide alia apud B. Saulium (l. c. Cap. V).

20. *An Episcopi suo praedicandi muneri satisfaciant si solum in praecipuis anni solemnitatibus aliquam homiliam ad populum habeant? Et quatenus negative, qua frequentia per se, vel per substitutum (ut supra), praedicare teneantur?* Teneri singulis dominicis et diebus festis de praeecepto dicit apertissime, verbis supra citatis, Tridentinum. Dices: Episcopi pluras alias occupationes habent. Respondeo: Nunquid non etiam tempore Tridentini illas habebant? Occupationes istae id unum efficere possunt ut Episcopi saepius substituto uti possint, quo sensu intelligi debet S. Ligorius (III. 269) quando dixit: « Episcopi rarius quidem quam parochi tenentur » conciones facere ». Enimvero ipse S. Lig. (l. c.) scripsit: « Praecipitur tam

» Episcopis quam parochis obligatio concionandi suis populis in Dominicis et » festis solemnibus... Non dubito quin praedictum praeeceptum obliget tam Epi- » scopos quam parochos graviter et absolute ». Idem dicunt Salmanticenses (XXIII. 137) aliique Theologi et Canonistae passim, inter quos Lucidi (I. 180) dicit quod in Tridentino, ubi praedictio dicitur esse munus praecipuum Episcoporum, tempora determinantur, quibus praesertim verbi Dei praedictio ab illis obiri debet, nempe saltem omnibus dominicis et solemnibus diebus festis. Vide etiam Pallottini (v. Episcopus § 9. n. 2). Instabis consuetudinem legem abrogasse; sed in contrarium esse videtur quod consuetudines contra Tridentinum et in damnum animarum legitimae esse nequeunt, bene vero tamquam abusus et corruptelae haberi debent, multo magis quia episcopalis praedicationis necessitas his temporibus non jam minor sed valde major est.

21. *Ubinam Episcopus debet et potest praedicare?* Praedicare debet 1.º in sua Cathedrali; 2.º in aliis Ecclesiis occasione visitationis pastoralis. Praedicare autem potest etiam in Ecclesiis Regularium suae dioecesis, quin ab ullo impedi possit. (S. C. Epp. et Reg. apud Bened. XIV De Syn. IX. XVII. 7).

22. *Potestne Episcopus interdicere ne, eadem hora qua ipse personaliter praedicat, praedicent alii?* Affirmative; idque Regularibus quoque interdicere potest; non tamen Parochis si intra Missam praedicent. Idem die si Episcopo assistente predicaret alius; attamen solum pro circumstantia extraordinaria et gravissima. Vide Lucidi (Vol. I. Cap. III. n. 183 et 318).

23. *Praeter praedicationem, quid generatim de officio docendi in Episcopo?* 1.º Quando oporteat ut Dioecesis universa aliqua de re doceatur vel moneatur, epistolis pastoralibus aut aliis mediis id efficere tenetur; 2.º Tolerare nequit ut quis praedicet ad populum quin generalem licentiam obtinerit, aut pro illo casu benedictionem ab eo petiverit; idque valet etiam quoad Regulares, etsi in Ecclesia propria praedicaturi essent, qua de re vide Vecchiotti (I. § 61). Pro locis autem a civitate episcopali dissitis, constituere debet delegatos a quibus praedicandi licentia petatur. 3.º Potest exigere ut qui vult praedicare, prius examen subeat (etsi ageretur de Regularibus, quos, non obstante examine suorum Superiorum, potest examinare si extra sui Ordinis Ecclesiam praedicare velint). Vide Ferraris (v. Praedicare). An autem Episcopus examen istud exigere debeat, pendet a circumstantiis; et certe caecis oculis nequit permittere ut unusquisque officium adeo momentosum exerceat; et maxime si de subjecti scientia sufficienti positive dubitet. Valde autem expediret, ut eloquentiae sacrae scholam (si non adesset) constitueret. 4.º Exigere debet ut libri et scripta quaelibet typis publicanda revisioni ecclesiasticae subjiciantur. Revisores autem non debent esse oblati ab ipsis Auctoribus, bene vero Episcopi motu proprio electi, ab omni suspitione favoris immunes atque doctrina et integritate probati; et unius boni publici solliciti, ut decrevit Alexander VII (vide Index libror. prohib.). 5.º Potest, et subinde debet, condemnare doctrinas, libros vel ephemerides noxias et scandalosas. Attamen sive in impedienda publicatione sive in condemnatione libri alicujus, cavere debet Episcopus ne excessive procedat, quod contingeret si de opinione probabili, aut de re tolerabili ageretur; secus enim viri docti et studiosi animo dejicerentur, et sic majora

damna sequerentur. Cf. De Angelis (*I. XXXI. 19*). 6.º Vigilare debet circa scholas (maxime philosophiae et theologiae), ut semper doctrinae sanae tradantur etc.

CAPUT VI.

De Episcopo quoad Sacram Visitationem.

24. *Quinam sit scopus sacrae visitationis?* Scopus iste est multiplex. Pontificale Rom. (*Ordo ad visit. parochias*), in sermone quem Episcopus ad populum habere debet, illum sic explicat.

« Pontifex... proponit populo causas adventus sui, quia sacri canones... » hoc fieri praecipunt propter multa.

» I.º Ad absolvendas animas defunctorum.

» II.º Ut sciat et videat qualiter Ecclesia ipsa spiritualiter et temporaliter gubernetur; quomodo se habeat in ornamentis; qualiter ibi ecclesiastica sacramenta ministrantur, et divina officia peraguntur; quale servitium ibi impenditur; qualis sit vita ministrorum et populi; ut ex officio inquisitionis suae, si quae in praemissis corrigenda fuerint, corrigantur et emendentur.

» III.º Ad adulteria, fornicationes, sacrilegia, divinationes et similia publica in populo punienda (*hodie dicendum erit: corripienda et prouti fieri poterit eliminanda*) ad quod intentum non sufficiunt Ecclesiarum Rectores; ostendens diligenter populo, quam damnabilia et detestanda sint crimina ipsa.

» IV.º Propter casus, qui de jure vel consuetudine ad Episcopum dumtaxat pertinere noscuntur...; protestans plebi, quod si quis vel si qua in aliquo ipsorum casuum, vel in quocumque alio, consilio ejus indiguerit, paratus sit benigne audire (*in confessionali aut alibi*), et consilium et absolutionem impendere, ac poenitentiam misericorditer injungere salutarem.

» V.º Ad exhibendum Sacramentum confirmationis.

» Deinde inducit diligenter populum ad poenitentiam, et instruit in ecclesiasticis Sacramentis, et in articulis fidei; et qualiter debeat declinare a malo et facere bonum; fugere vitia et sectari virtutes etc. ».

25. *Quid igitur, praeter sermonem ad populum (ut supra), et administrationem Confirmationis, Episcopus in sacra visitatione facere debet?*

I.º Interrogare pueros circa catechismum Dioecesanum, ut perspiciat an parochus illos rite docuerit.

II.º « Confessiones et deinde querelas (si quae sunt) audire » (*Pontificale l. c.*).

III.º Auscultationem Praesbyterorum parociae et Parochi peragere; interrogando secreto unumquemque prius circa munera sua, et deinde circa aliorum sacerdotum (et maxime Parochorum et Confessariorum) defectus, nec non utrum in loco adsint abusus, scandala, discordiae etc.

IV.º Inquirere de legatis piis aliisque oneribus, an adimpleantur.

V.º Exigere inventarium (in Cancellaria episcopali postea deferendum et custodiendum), quod omnia bona ecclesiae tam immobilia quam mobilia

non solum indicare sed describere debet; ut scilicet 1.º pateat an in bono, discreto, aut malo statu sint; et quales habeant defectus etc. 2.º in aliis pejoris conditionis aut minoris valoris non mutantur.

VI.º Visitare diligenter objecta ipsa. Quum autem saepe contingat quod Parochi (ne paucos tantummodo et miseros apparatus ostendant) magnam pompam faciant rerum sive propriarum sive sibi commodatarum, et contingere possit etiam quod objecta aliqua (lurida, lacera etc.) ostendere non audeant; ideo valde expediret ut Episcopus declararet, objecta omnia quae visitationi exponuntur esse Ecclesiae atque in inventario jam prius descripta esse debere; si quae autem visitationi exposita non fuerint, jam eo ipso censi suspensa. Archivium quoque Ecclesiae visitare, libros et regesta (baptizatorum, confirmatorum, matrimoniorum, mortuorum, status animarum, et Missarum *pro populo*) inspicere; maxime vero examinare an capitalia et jura Ecclesiae in tuto sint, an hypotecae renovatae etc. Interdum denique oportebit ut Episcopus peritum mittat, qui fabricas et fundos Ecclesiae inspiciat, et de necessariis restorationibus referat.

VII.º Decreta (quatenus oporteat) emittere, et postea certiore se reddere an prompte et exacte adimpleta fuerint; secus enim lepidum illud verificaretur effatum: *Quid est visitatio? Episcoporum evagatio, crumenae evacuatio, et nulla morum emendatio.*

26. *Quandonam sacra visitatio peragi debet?* Quotannis; et, si Dioecesis, propter ejus latitudinem, tota intra annum visitari nequeat, saltem intra biennium visitatio complenda erit. Ita Tridentinum (*XXIV. III*). Dilatio tamen ad biennium non extenditur ad monasteria Monialium, quae omnino quolibet anno visitari debent. S. Lig. (*Hom. Ap. VII. 61*).

27. *Quid si Episcopus nullo modo, vel non intra tam breve tempus, visitationem perficere posset?*

I.º Cavendum a vanis praetextibus. Sacra visitatio quam maxime cordi debet esse Episcopis; est enim medium efficacissimum, imo prorsus necessarium, ut Parochi (timore visitationis, speciatim adeo frequentis) mores suos recte componant, scandalis et diceriis occasionem non praebeant, Ecclesiam sacrosque apparatus in bono statu conservent, diligenter pueros instruant, et uno verbo muneribus suis recte fungantur. Adde impressionem magnam et salutarem quam faciunt in Christifidelibus verba Episcopi. Adde quod plurima cognoscentur, quae secus nunquam, vel nimis sero, vel non ita bene cognita fuissent. Episcopus itaque (repeto) a vanis praetextibus caveat: Vicarium Generalem domi relinquat, et (si oporteat) adiutorem ei suppeditet; maxime vero incommoda non respiciat, et muneri suo satisfaciat. S. Lig. (*Hom. Ap. VII. IV. 59*), scripsit: « Oh quot perturbationibus occurritur a » Praelato circumeundo et propriis oculis res inspiciendo! S. Carolus Borromeus non omittebat personaliter adire et gravi incommodo visitare etiam » regiones remotiores suae dioecesis. Ipse, ut aliquoties adiret aliquod oppidum, reptans per lutulenta et nivosa loca iter fecit... De S. Francisco Salesio narratur etiam, ut aliqua loca visitaret, necesse sibi fuisse per semitas adeo difficiles et asperas progredi, ut plantas pedum decorticatas » haberet, adeo ut per plures dies pedibus insistere nequiret. Aliquando » contigit ei super foliis dormire, et se roganti ne suam vitam periculo

» exponeret, Sanctus respondebat: *Me vivere non est necesse; sed est necesse ut munerì meo satisfaciam* ».

II.º Si Episcopus motivo absolute justo (v. g. infirmitate) impeditus visitationem peragere nequiret; tunc per Vicarium Generalem aut alium Visitatorem illam peragere deberet. Ita expresse Trident. (*l. c.*). Si autem causae justae hanc quoque substitutionem impedirent; tunc indultum apostolicum peti deberet. (Cf. Bened. XIV. Const. *Ubi primum* § 5) et Vecchiotti *I. § 63*).

28. *Occasione S. Visitationis habentne Episcopi jus ad procurationem?* Illam restringendo ad sola victualia, affirmative. Trid. (*l. c.*) dicit: « Caveant » ne inutilibus sumptibus cuiquam graves onerosive sint, neve ipsi, aut quicquam suorum, quidquam procurationis causa pro visitatione... nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant; non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili; exceptis tamen victualibus, quae sibi ac suis frugaliter moderateque, pro temporis tantum necessitate et non ultra, erunt ministranda.... Quod si quisquam (quod adsit) aliquid amplius in supradictis casibus omnibus accipere praesumpserit; is, praeter dupli restitutionem intra mensem faciendam, aliis etiam poenis... absque ulla spe veniae, mulctetur ».

29. *In procuratione praedicta comprehenduntur vecturae?* Si standum sit decisionibus, quae a S. Sede hucusque prodierunt, responderi debet negative. Teste Vecchiotti (*I. § 64*), S. C. C. (*25 Febr. 1826*) decrevit quod itineris et equorum seu vecturarum expensae nunquam Episcopo visitanti debentur. Vide etiam Lucidi (*I. l. 51*) et Ferraris (*v. Episcopus Cap. VI. n. 115*).

30. *Procuratio debetur Episcopo visitanti etiam in civitate episcopali et suburbis?* Negative. Ita S. C. C. pluries. Cf. Vecchiotti (*l. c.*).

31. *Quid si consuetudines essent in contrarium?* Apud Acta S. Sedis (*XV. 85*) legitur: « Nihil esse accipiendum, praeter victualia, sacrae visitationis causa, ita rigore praeeceptum fuisse, ut minime proficiat contraria consuetudo, etiam immemorabilis ». Quum quidam Coeremoniarius ex antiqua consuetudine recipere soleret duodecim libellas a Rectoribus Ecclesiarum, S. C. C. interrogata an talem retributionem percipere valeret, (*17 Dec. 1881*) respondit: *Negative: nisi operam suam praebat a Rectoribus Ecclesiae specialiter invitatus*. Apud Acta (*l. c.*). Neque dicas quod Episcoporum redditus valde decreverunt; nunquid enim Parochi in meliori statu versantur? Imo in multis Dioecibus plures tanta egestate laborant, ut vix miserimum cibum habeant quo sustententur, vixque lampadem ante SS. mum Sacramentum servare possint.

32. *Circa sacram visitationem estne aliquod aliud notandum?*

I.º Cavendum ne sacra visitatio in destructionem redundet, quod facile contingeret si Episcopus aut Convisitatores Parochum coram aliis reprehenderent, et sic ejus existimationem et auctoritatem labefactarent; dum casus talis sit ut publicam reprehensionem non exigat.

II.º Trid. (*l. c.*) dicit: « Paterna charitate, christianoque zelo (Episcopi) » omnes amplectantur; ideoque modesto contenti equitatu, famulatuque, student quam celerrime (debita tamen cum diligentia) visitationem ipsam » absolvere ».

III.º Quamvis possit oportere ut Episcopus ex improvise ad aliquam paroeciam se conferat; si nempe sciret, v. g., quod talis vel talis Parochus residentiae deficit, vel catechismum pueros non docet etc.; tamen, loquendo praecise de sacra visitatione, expedit (v. g., mense antea) admonere parochos, ea etiam de causa ut parochianos ad accurrendum magno numero atque ad recipiendam (post veram peccatorum suorum poenitentiam) SS. mam Eucharistiam manu Episcopi etc., tempestive disponant. Heu quam laudandi sunt autem illi Episcopi, qui missionarios mittunt veluti praecursores, ut tota Dioecesis, occasione sacrae visitationis, in gratia Dei constituatur!

IV.º Expedit ut Episcopus in sacra visitatione ad pias quoque saecularium congregationes animum vertat, curando ut instituantur si non adsint, et magis florescant si adsint.

V.º Quum in Dioecibus soleant adesse paroeciae valde pauperes, in quibus parochi sacrorum apparatus decori providere nequeunt; valde expedit ut Episcopus in civitate episcopali congregationem, quae vulgo *dei sacri tabernacoli* appellatur, instituere curaret: providendo tamen ut sacrae suppellectiles a piis matronis confectae ita distribuantur, ut non jam ad fovendam parochorum avaritiam vel negligentiam, sed solum ad subveniendum verae inopiae deserviant.

VI.º Episcopus libellum memorialem apud se habeat, in quo res principales, et speciatim notitias de sacerdotum moribus et doctrina etc. excribat. Hoc (ait S. Lig. *l. c.*) potest inservire sexcentis rebus bonis, et praecipue pro electione parochorum, approbatione ad confessiones etc.

VII.º In visitatione monasteriorum sibi subjectorum oportet ut Episcopus auscultationem uniuscujusque Monialis faciat, interrogando utrum in monasterio regulae observentur, colloquutiones cum exteris sive laicis sive sacerdotibus evitentur etc. Si tamen quoad electionem Abbatissae adessent in monasterio factiones, cautelam adhibeat, et partialem se non ostendat. S. Lig. (*Hom. Ap. l. c.*).

De visitatione Seminarii sermo habebitur infra.

CAPUT VII.

De Episcopo quoad audientiam et responsa ad epistolas.

33. *Quid notandum circa audientiam?*

I.º Episcopus subditis suis accessum ad se patentem praebere debet stans horis; imo, pro casibus urgentibus, quacumque hora.

II.º A sermonibus non necessariis absteat, et reminiscatur I.º quod audientia ad mundanam conversationem, vel ad servitia saecularia praestanda, reduci non debet; 2.º quod Episcopus innumeris et gravissimis negotiis obrutus non habet tempus deperdendum; 3.º quod, secus, qui advenerunt nimis expectare vel redire cogentur. Jubeat ut qui advenerint sibi statim annuntientur, ut speciatim Vicarios Foraneos, Parochos, et Sacerdotes aliasve personas longo itinere distantes, cito ad se admittere et expedire valeat.

III.º In colloquiis prudentiam magnam adhibeat; unde, v. g., I.º Audiat multum et loquatur parum, nec facile credat; 2.º De personis (et maxime de Sacerdotibus cum saecularibus) nihil mali dicat; 3.º Querelas audiat